

Linjefart

Det blev precis som morfar hade sagt, doktor Lindström gjorde ingen riktig undersökning, tyckte jag såg frisk ut och frågade om jag kunde se huset på andra sidan gatan, det var ett hyreshus med sju våningar, det kunde jag, jag fick lägga pengarna på bordet och hans sjuksköterska skrev ut intyget, som han satte sitt namn under. På sjömansförmedlingen skulle jag ha med ett foto på mig själv, det tog jag i en liten butik intill, ville inte ha foto med signatur från vår vanliga familjefotograf som kom regelbundet och tog bilder som han noga retuscherade och signerade. Jag hade mina enklaste kläder, men andra som satt där sneglade på mig, en sniffade i luften, jag luktade nog schampo eller något, nästa dag duschade jag utan tvål.

Två dagar senare fick jag besked, en båt i Nordstjernans rederi behövde en jungman, de skulle avgå dagen därpå, de låg i Frihamnen, inte så långt från oss. Mamma fick inte packa mina kläder, jag valde en gammal resväska som ett hembitråde hade lämnat efter sig, köpte ett par blå arbetsbyxor borta i Gamla Stan, en gensare också plus en tjock kavaj, en skepparkavaj i samma affär, den var begagnad, jag var rustad.

Mamma hade slutat gråta efter första dagen, pappa hade blivit hämtad, efter den första dagen på kontoret nere vid Skeppsbron hade han suttit i sitt rum på kvällen, nästa dag satt han vid bordet i köket en lång stund innan han gick in till mamma och vår frukost där. Han sade något om att han måste vänja sig, att det nog skulle gå. Mamma såg lättad ut. Hon kramade mig när jag skulle iväg, pappa tog mig noga i handen och sade att jag skulle skriva hela tiden. Det blev en buss till Frihamnen, jag såg Seattle på långt håll, grått skrov, kraftig skorsten med sitt stora svart J inom en gul stjärna med fem uddar som finns på en blå botten. Jag skulle ombord på en johnsare. Jag hade varit på deras kontor vid Stureplan flera gånger, vi blev regelbundet inbjudna dit på luncher eller mottagningar, pappa var sällan med. Vi hade varit på begravningen efter generalkonsuln förra året, då hade jag hört att bergsingenjören Axel Ax:son Johnson hade tagit över, han hade hälsat noga på mamma, givit mig en blick men inte mer, kanske han skulle känna igen mig om vi möttes, men aldrig att jag med ett ord kommer att säga något om detta när jag kommer ombord. Jag skulle vara en vanlig borgarslyngel som ville till sjöss.

”Stå inte här och häng. Är du jungmansjäveln de har prackat på oss här uppe i detta jävla Stockholm, tacka vet jag redigt folk från framsidan, Göteborg är det som gäller, ja Bohuslän med.”

Han som säger detta står intill, nära intill, han granskar mig noga, han är kortare än jag, sluttande axlar och långa armar som hänger framför kroppen på ett konstigt sätt. Jag kommer inte på något bra att säga. Han ställer sig än närmare mig.

”Du ska svara när erfaret folk talar till dig, är du homofil?”

”Va? Nä.”

”Du ska svara nä för fan och att tarmtomtar är det värsta du vet. Kom ihåg det. Vi ska dela hytt, du städar den. Pissar du på durken så skär jag kuken av dig. Du ska till överstyrman och anmäla dig. Nu. Vi ska gå om två timmar. Lite nytta hinner du alltid med. Städningen. Jag heter Glenn.”

”Va? Jo, jag heter Thore. Stavar med h.”

”Fisljud i början, fy fan.”

Han går före mig uppför landgången, jag är ombord nu. Med lön. 180 kronor i månaden, men jag har ju maten gratis och bor utan kostnad. Han pekar mot överbyggnaden mitt i båten och försvinner akterut. Jag frågar en annan man var jag finner överstyrman, han pekar mot en dörr. Överstyrman heter Hansson, kastar bara en blick på mig, jag lämnar över passet och min nya sjömansbok. Han öppnar sjömansboken, rynkar missbelåtet pannan och vänder sig till mig.

”Han är inte befaren.”

”Va, nej, jag ...”

”Bättre att byta besättning i Göteborg, där kommer folk från fiskebåtar och skutor, jaha, inget att hutla med, ja. Har han någon erfarenhet av sjön alls?”

Jag kan inte gärna säga att jag gått seglarkurser ute i Saltsjöbaden. Och seglat med mina kompisar i skärgården.

”Nä.”

”Bättre att svara ”Nej, överstyrman.”

”Ja... ja, överstyrman.”

”Han har 12-4-vakten, tredjestyrman Jensen, delar vakten med lättmatrosen han också delar hytt med, Glenn Nilsson, han kan packa upp sitt, ät i mässen, vi går klockan 2, han ska vara på bryggan klockan 1.”

Han stoppar ner mina papper i ett kuvert, skriver mitt namn på och lägger allt i en låda i skrivbordet han sitter vid. Det är översållat med papper, men allt är i jämna buntar och det verkar väl ordnat.

Det är väldigt svårt att förstå det som händer uppe på kommandobryggan när vi lämnar Frihamnen. Jag trodde att vi skulle ha bogserbåtar som drog ut oss på det fria vattnet, men jag inser att med två propellrar kan man på något sätt saxa sig loss. Jag har fått

besked att ställa mig längst ut på babords bryggvinge, där ska jag stå still, inget säga, inget göra, bara finnas till. Glenn hade sagt att han skulle stå till rors, men så blev det inte, där stod en matros, Glenn såg sur ut och skulle stå som jag men på den andra bryggvingen. En lots hade kommit till oss, befälhavaren med fyra guldstreck hade nickat lite mot mig, styrman Jensen sade något om mig, de hade båda skrattat lite, ja, nog var jag rejält bortkommen här.

Det som slog mig var hur lugnt allt var, inget rop, bara stilla ord från lotsen som fick en kopp kaffe med ett wienerbröd. Han vände sig direkt till matrosen, som svarade med samma ord, jag kände igen många uttryck.

Dikt styrbord, stötta, babord halvt ror, midskepps ror, håll på udden. Och andra ord som dessa.

Men när det gällde farten vände han sig till vår befälhavare. Då med ord om att han bad att få sakta fram på babords maskin, eller stopp på styrbord. När vi väl lämnat hamnområdet gällde samma fart på båda, efter Lidingö mest halv maskin på båda.

Jag kände ganska bra till vattnen här, men det var något helt annat att se det från bryggvingen, vi var kanske tio meter upp i luften, hur fort vi gick vet jag inte, men mycket fortare än jag hade trott.

Oxdjupet kände jag till men sedan blev jag vill och kunde inte namnet på något jag såg. Det var märkligt hur snart vi blev mer eller mindre ensamt fartyg, någon skuta kunde jag se men få segelbåtar och ingen motorbåt.

Klockan 4 kom en jungman som hette Svenne och avlöste mig, jag gick ner med Glenn som inte svarade på någon fråga, bara att jag skulle sopa durken i hytten och flytta allt mitt lösa till min egen koj, ingen annanstans, resten var för honom för han var lättmatros, inte en sketen jungman. Jag bestämde mig för att inte säga emot, hans långa armar ingav respekt. Han och jag plus en annan lättmatros och en jungman åt vid samma bord, matroserna satt för sig. Vi ska äta köttsoppa, den är väldigt god. De andra åt med armbågarna på bordet, ett tag tänkte jag också göra det, men insåg att det var löjligt. Glenn gjorde mig mycket förvånad, han bredde ett tjockt lager margarin på en limpskiva, skruvade av toppen på en sockerströare och hällde ut ett lager strösocker övar, åt med god aptit, slickade sina fingrar och rapade högt. När han såg på mig rapade han en gång till. Och honom ska jag dela hytt med hela resan. Det känns inte bra.

Jag hör att bullret från motorerna ändras, går ut till relingen, vi har lämnat skärgården, jag ser fri horisont, intill vår båt ligger en liten röd kraftig båt med hög stäv, det är tydligen lotsbåten, vi saktar in, ligger helt stilla, nästan ingen sjögång, en repstege hänger ut över sidan, ser lotsen svinga sina ben över relingen och på ingen tid så är

han nere i den röda båten, den sätter fart akterut, jag förstår att det är Sandhamn som ligger där. Dit har jag seglat, men nu är jag en som inte kan styra vart jag vill längre. Lägst ombord. Bara att vänja sig. I mässen får jag reda på att vi är på väg till Kotka, som jag inte vet var det ligger. Jag hör i mässen att lotsen lämnade vid Revengegrundet, tydligen det vanliga stället om man ska över Östersjön, till andra sidan. Där finns Finland och Estland. Utomlands för första gången, jag räknar inte Köpenhamn, en gång när jag var liten. Nu ska jag bli vuxen.

Jag kan inte sova innan jag ska gå på nästa vakt, klockan 12 på natten, det blir till klockan 4. Glenn får styra nu, vi har bara hav omkring oss, styrman Jensen säger till Glenn flera gånger att han ska hålla kursen. Jag har fått i uppdrag att speja runt och säga till om jag ser något ljus eller något annat, det är inte helt enkelt, vi rullar lite lätt, men jag känner inget av den sjösjuka som alla varnat för. Eller skojat om. Jag hade inget att rapportera, efter en timme får jag besked att jag ska få styra för första gången. Jensen ger mig besked hur jag ska se på en gyrokompass och följa den, ratten är inte tung alls, det är bara att vrida enkelt. Jag kommer direkt på hur jag ska hålla rak kurs, det är enkelt. Först lägger jag väldigt lite styrbords roder, så snart detta stora fartyg börjar gira åt det håller lägger jag om till lite babords roder. Då girar Seattle tillbaka, så snart fartyget gjort detta ändrar jag tillbaka, lika varje gång, effekten blir att jag håller rak kurs. Jensen kollar noga, så skrattar han och jag kan mer än vad en vanlig enkel lättmatros kan. Glenn vill gå ner och röka men styrman säger nej, jag hör hur Glenn morrar lågt. Efter en timme byts vi av igen, nu hör jag styrman säga till honom flera gånger att styra rakt, men det verkar inte hjälpa.

Jag lär mig tydligen, det gäller att tänka och se hur andra gör. Antingen de gör rätt eller fel, alltid något att lära. Jag har märkt att Glenn gör stora rörelser med ratten, det är därför han slingrar sig fram. De fyra timmarna går fort, det har inte varit riktigt mörkt, snart är det midsommar, den första i mitt liv när vi inte är på herrgården inne i skogarna. Nu ser jag inga träd, bara hav, himmel och moln. Jag sover gott, går upp, Glenn fortsätter att sova, jag äter frukost med tjocka pannkakor. Det är bra här på Seattle.

Det visar sig att Kotka är Finland, långt in i Finska viken, nästan halvvägs in mot Leningrad. Morfar sade för flera år sedan att han hade försökt öppna en trad mellan Sverige och Sovjetunionen, men det hade stupat på allt krångel med pass och visum och visitationer, allt tog för lång tid och tid är pengar, enligt morfar Oscar.

Det är tidig morgon när vi kommer in i en skärgård med låga öar, lite träd på dem, ganska kala. Vi tar upp en lots utanför, nu är jag inte på bryggan, nu kan jag stå och bara titta på från relingen. På

öarna finns flera sommarhus med bryggor och många små båtar är ute, de flesta med segel, det är en härlig dag nu före midsommar, alla längtar nog ut till sol och luft. Staden Kotka ser inte så märkvärdig ut, verkar rätt liten, men kajen är stor och där ligger mängder med virke av många sorter. Det mesta sågat men en del stockar med barken kvar. Jag har hört att vi ska lasta sågat virke, så blir det, en kran lyfter över den ena bunten efter den andra, ner i våra lastrum. Ombord kommer en massa tanter, de ser på mig och trutar med läpparna, kanske jag blir lite röd i ansiktet, de skrattar och kommer liksom närmare, men kvickt är de nere i lastrummet. Jag ser efter dem, de är otroligt snabba där nere, virket liksom bara försvinner längre in mot fartygets sidor. Den ena bunten virke efter den andra, jag tänkte att jag kanske skulle gå iland men fick besked att jag skulle passa på att sopa en durk och sedan ströa med tunna brädor. Jag förstår att de är till för att skydda durkarna för lasten. En kran lyfter också in stora rullar med papper. I fyra timmar får jag hålla på, när jag är klar och väldigt trött orkar jag inte ta mig iland. Kvällen är ljus men jag sover. Hör att Glenn gapar och skriker en del med någon som också är i hytten, men det är skönt att få sova.

Tidigt nästa morgon lämnar vi Kotka, jag har varit i Finland men inte satt min fot på land. Det får bli en annan gång. Nu ser jag en annan del av hamnen, där ligger en mängd vita passagerarbåtar, som våra waxholmsbåtar ungefär, kanske lite mindre. Samt många skutor med master, de flesta med en eller två, jag minns att vid Strandvägen fanns likadana, de kanske är samma eller att det finns många likadana.

Det blir som tidigare, jag delar vakt med Glenn som mest morrar till mig, jag får styra alltmer, det är ganska roligt att försöka hålla kursen så exakt jag kan, ju mindre rörelser på ratten ju enklare är det. Glenn vevar runt och blir tillsagd av styrman, jag låtsas att jag inget hör men nog är jag lite glad ändå. Vädret har slagit om, det regnar allt mer. Styrman säger att det är ett lågtryck från Polen, kommer sådana på sommaren och de innehåller mycket regn. Det är till det landet vi ska, till en stad som heter Gdynia, jag har aldrig hört talas om den. Sedan får jag reda på att det är nära Gdansk, som förr heter Danzig, en stor stad med varv och sådant. Men jag har aldrig hört att någon varit där. Det är sen kväll vi kommer dit, en lotsbåt kommer ut, jag står vid relingen, vinkar till en på båten, han bara stirrar och vänder bort huvudet. Vid kajen är där dålig belysning, men kvällen är ljus, där finns ett par magasin och några gamla godsvagnar samt en enda hamnkran, även nu i halvmörkret ser jag hur rostig den är. Jag får besked att tillsammans med en matros stå liksom på vakt vid landgången, styrman är nära också, ingen får gå iland och ingen komma ombord. Något rör sig på kajen, små djur,

när det är ljusare märker jag att det är råttor. Nu förstår jag varför alla trossar som går mot land har stora plåtrattar monterade, de ska hindra råttorna att klättra över till oss, styrman säger att råttor ombord är ett helvete, jag får noga besked att se till att ingen kan ta sig upp över landgången. Längre bort på kajen finns staket med en grind, där står vakter, jag inser efter en stund att de är beväpnade med en sorts små kulsprutor i en rem över axeln. Det är väldigt obehagligt att se. Allt här i Gdynia känns fel. Tidigt nästa morgon vaknar jag av buller, det är godsvagnar som växlas, kranen rör sig, vi lastar lådor. När jag ätit går jag till lastrummet och tittar på, de som är från land är bara gamla män, de rör sig långsamt, ingen skrattar eller säger något, jag kan ju en del tyska, försöker säga lite, jag tror de förstår mig, men ingen svarar, de ser sig om över axeln och går undan. Vakterna från land är nu nere vid landgången, de prickar av alla som går ombord mot en lista de har. Samma när någon lämnar fartyget. Styrman säger att på en tidigare resa hade en sjåare smugit sig undan och gömt sig, då fick fartyget inte lämna förrän han var funnen. Vakter hade haft honom mellan sig när det gick mot ett skjul. Tydligt väldigt obehagligt för alla. Troligen mest för honom.

Vi får besked att något med lasten var fel, en dag till, vi ska vänta in det som inte är klart, de av oss som vill gå iland får göra det, noga med passet, jag hämtar ut mitt, Glenn har gjort samma, han har bråttom, när jag duschat är han redan borta. Jag ser att någon, mest troligt Glenn, har rotat bland mina kläder, jag hade packat ner tre par nya mörkblå sockor av nylon. De finns inte, jag får ta de sockor jag haft ombord. Vakterna kollar noga, de är alla gråaktiga i skinnet, ingen är det minsta solbränd, de är vresiga men säger egentligen inget. Staden ligger nära hamnen, bara något kvarter, flera hus är nästan helt tomma, en spårvagn skramlar förbi, men där är få människor ute. Regnet har upphört, det är ganska skönt ute, längre bort ligger ett par krigsfartyg med dit kan jag inte gå, där är avspärrat. Ett par affärer går jag förbi, men inget jag vill ha, jag har med mig lite olika pengar, en del sedlar. En kyrka står öppen, dit in går jag, den är nästan tom på folk, några tanter sitter i bänkarna och en präst kommer ut från insidan, han ser noga på mig, kommer fram. Det visar sig att han talar tyska, jag använder skoltyskan efter vad jag kan, det är en äldre man. Han frågar om jag är katolik, men jag säger att jag är protestant, han gör en liten grimas och säger att det varit svåra konflikter mellan dessa två kyrkor, men eftersom båda är kristna så får det vara nu. Men att den ryskortodoxa är svår att få en vänlig relation till. Samt att kyrkan inte får några pengar längre, allt underhåll och alla kostnader kommer från gåvor. Jag ger honom ett par sedlar med D-mark, han blir väldigt glad. Jag har fått nog av Gdynia, går ner till hamnen igen. Vakterna ser länge på mig, på mitt

pass, kollar i listor och jag får besked att de måste visitera mg. Vilket sker i ett tomt lager intill, jag får helt enkelt klä av mig allt. Allt. Jag får stå helt naken när de går runt mig, kollar mina kläder, öppnar plånboken, vad de gör ser jag inte, får besked att klä på mig igen, ta mig ombord och inte gå iland mera. När jag ser efter är alla sedlar borta.

Glenn kommer sent på eftermiddagen, rejält berusad, styrman skäller på honom, han skulle gå på vakt, men kan inte. När Glenn vaknar sent på natten, spyr han på durken och säger till mig att torka upp spyan. Först tänker jag vägra, men han är lömsk och har långa armar, jag vill inte komma i slagsmål med en jag delar hytt med. Vi lämnar Gdynia vid middagstid. Glenn är nu uppe, flinar och säger att nylonstrumpor är hårdvaluta i Polen, att han hade av en ren händelse funnit några par han dragit på sig och sålt på en krog där han fick gratis vodka. Jag inser att detta inte kan få fortsätta så här. Jag måste göra mig av med honom, det är inget att be för, bara göra. Jag vet hur. Det ska bli redan i Köpenhamn, dit vi är på väg. När vi lämnar Gdynia får jag delta i arbetet på däck, på poopen, det är roligt att passa på bogserbåten, ta emot en tross, lägga loss dem vi har iland, kransa upp dem och göra klart. Matrosen jag haft att göra med visar hur man gör. Nästan direkt när vi lämnat av lotsen får jag styra, Glenn får stå utkik, han är sur och fräser åt mig när inte styrman är i närheten.

Vi ser Skåne på vägen mot Köpenhamn, vi ska ligga ganska nära det stora varvet där jag vet att morfar gjort beställningar av nya fartyg. Jag ser att Maersk har flera av sina blå fartyg där, men inget av morfars. Det är tidig eftermiddag, vi ska tydligen lasta öl från Carlsberg, massor med öl, det kommer vakter ombord, Glenn är surare än vanligt, han fräser över att sjöfolk borde ha rätt till fria öl. Jag ser lådor med konserver, mest kött men en del fisk också samt ost i glesa lådor, den luktar inte bra, men kanske detta är en delikatess. Varken Glenn eller jag ska göra något innan det blir avgång redan efter nästa dag, en morgon, tidigt, det är tydligen bråttom. Nu har jag min chans.

”Du, Glenn, du sade något om vodka, det har jag aldrig druckit, jag har lite pengar och tänkte gå på något ställe där man kan smaka vodka.”

”Jaha, ja, jag kan offra mig och visa vägen, du bjuder.”

Så blir det, styrman ger noga besked om att vi ska vara ombord i god tid. Helnyktra ska vi vara, han säger detta noga till Glenn som bara flinar.

Det är en liten mörk krog, han vill sitta vid en bardisk, men jag säger att jag inte är van, jag vill sitta vid ett bord, jag går före långt in. Väljer ett bord och sätter mig med ryggen mot bardisken. Vi beställer

varsin stor sejdel öl och varsin vodka, varsin stor vodka ska det vara. Kanske det är en sexa. Nu gör jag det pappa har berättat om från sin tid i Uppsala när han studerade där, han måste ibland vara med på fester, drack på ett speciellt sätt så att han i princip var nykter och kunde gå tillbaka till labbet och experimenten medan de andra var fulla.

”Ja, du Glenn, nu tar jag en klunk öl, men fasiken var det var blaskigt, jag tar en klunk till.”

Nu har jag fått den plats i ölglaset jag vill ha. Supen är upphäld i ett vanligt snapsglas på hög fot, det är perfekt, jag tar det om skaftet, lyfter det mot luften så brännvinet syns tydligt.

”Min pappa säger att supar ska tas hela, att man aldrig ska bita av. Skål!”

Jag stälper i mig supen, den bränner i halsen, äcklig är den, men ner kommer den. Glenn ser lite förvånad ut, men gör samma sak. Jag ropar efter två supar till. De kommer. Men den här gången gör jag inte så, jag tar glaset uppe om kupan, vickar det snabbt när Glenn tittar bort, att det blivit lite mer i ölglaset ser han inte, jag gör som förut, glaset högt upp och stälper det i munnen. Ett tomt glas. Men jag gör en kraftig grimas och säger att den satt fint men att det krävs en tredje för att känna hur det smakar. Han börjar plötsligt berätta om sin barndom när han bodde med en ensam mor i ett litet hus utan brunn, han fick hämta vattnet från en granne i en hink och bära den mellan sina ben, nu kom förklaringen till de konstiga armarna framför kroppen. Jag vill inte tänka på detta, han är inte bra och han kan göra annat än att vara på mig. Det blir sex stora supar plus öl för Glenn, så slocknar han. Jag betalar för det vi beställt, frågar om min vän Glenn kan vila ut lite grann, vi har en ledig dag i morgon, så han kan sova länge, jag kan betala. Krögaren säger att han har ett övernattningsrum. Vi lämnar alltså Köpenhamn utan Glenn. Styrman frågar om jag vet något, men jag säger att vi skildes åt efter en öl. Han säger att det är tur att det inte var i Gdynia, för där måste alla vara ombord, i Köpenhamn kvittar det, nära till Malmö. Glenns pass och sjömansbok tar agenten hand om. Hans kläder med, jag tar och rafsar ihop det han har, där ligger också två av mina fina skjortor, men dessa blir kvar.

Det är roligt att gå utmed svenska kusten, ganska nära, här är det massor av andra fartyg, faktiskt några med segel, två eller tre master, de har västlig vind och håller hög fart, inte som vi som gör ungefär 18 knop. Jag får styra en hel del, styrman säger lite om var utmed kusten vi är komna, jag har nog inte följt med tillräckligt på lektionerna i geografi, nu kan jag bättra ordningen på städerna i Halland. Det är roligt.

Vi ska in till frihamnen i Göteborg, det är natt när vi kommer till kaj, mest en massa lampor som bländar, jag förstår att detta är en stor hamn. Där lastar vi kullager och annat från verkstäder samt några bilar från Volvo, vita PV57 med kofångare som är höga, de ska passa för amerikanska stora bilar när man krocker, men de är väldigt klena. En massa öl också från Pripps, de finns på konstiga flaskor utan riktiga halsar. Jag går inte iland här heller, fyra hamnar hittills, bara varannan i land, kanske det blir så, men när vi kommer till Amerika vill jag annat. Sjäarna i den här staden drar benen efter sig, styrman försöker säga till, de bara flinar och säger att de ska tala med facket. Det blir väldigt dålig stämning, jag låtsas inte höra. Märkligt nog är det skönt att lämna Göteborg, konstig stämning i hamnen, men varven är fina när vi går förbi. Jag vet inte vilket som är störst, Götaverken eller Eriksberg, Lindholmen är nog minst i alla fall. Överallt är där mycket folk, varven måste ha att göra. Jag ser en riktigt stor tanker nästan klar vid Götaverken, säkert över 30 tusen ton, en jättebåt alltså. På andra sidan ligger ett av de stora vita kryssningsfartygen som Amerikalinjen har, känner inte igen dem, det kan vara Gripsholm. Överallt ser man de små bogserbåtarna från Röda bolaget, här måste finnas massor av uppdrag.

På vägen ut passerar vi en låg konstig båt vid en kaj, den heter tydligen Pedro Christoffersen, en matros säger att han var på den som lättmatros en gång, han trodde hon var först i Sverige med motorer, inte ångmaskin, men nu ligger hon bara vid en kaj och rostar. Havet kommer med en gång, det är faktiskt skönt att få komma ut. Jag är ensam i hytten nu, på vakten har jag en matros som är från Gotland, han talar väldigt konstig svenska, svår att förstå, men han är mest helt tyst, tuggar på tobak och spottar i lä.

Utanför kusten ser jag många vita fiskebåtar, efter alla finns stora flockar måsar, de verkar finna mat i mängder, det är tydligen rikt fiske här. Det är väldigt fint att gå upp i fjorden till Oslo, vi möter många fartyg, de flesta med den norska flaggan. Jag får reda på att vi ska lasta fisk, klippfisk. Som jag inte vet vad det är. Sedan kommer ordet kabeljo. Då vet jag. Torkad fisk som äts i Portugal och Spanien, tydligen en del även i Sydamerika, för lasten ska just dit.

Jag får ledig kväll, duschar och klär om, går ner på kajen, när jag kommer förbi en lastbil tittar en lång flicka fram, ungefär i min ålder. Hon skrattar lite och frågar om jag kommer från den svenska båten. Hon undrar om hon får se den, det får hon, ombord vill hon se min hytt, det får hon också, väl där berättar hon att hon den dagen har klippt av sig sitt långa hår som hon haft flätat i alla år, hon vill att jag känner på det, så kysser hon mig, hon har en speciell doft omkring sig, hon klär av sig och är inte det minsta solbränd, helt vit och lite mager. Det är första gången för mg, tre gånger blir det innan hon går

vid midnatt, jag frågar om jag ska gå med, så skrattar hon och säger att hon nu är vuxen. Jag vet inte vad hon heter. Så nu är detta avklarat. Kanske även jag blivit lite vuxen nu.

Nordsjön möter med dyning, en svår sådan, men jag känner inte av magen, vi ska till Antwerpen. Det märks att vi inte längre är nära Sverige, allt är annorlunda, luften är tjockare, med en skarp lukt av tång och hav, dyningen jag fick känna på i Östersjön är längre och får oss att rulla ganska mycket, kanske har detta med att vi nu har massor av last ombord, vi ligger lägre, kan jag se ner mot vattenlinjen, märket som heter Plimsoll är väldigt nära vattnet nu, jag vet att det ska visa hur djupt man får lasta ett fartyg, det är roligt att höra om allt jag inte kan något om, styrman är hygglig, han svarar när jag frågar. Det fanns fartyg som kallades plimsollare, de var flytande likkistor, överlastade men försäkrade, tanken var att de skulle sjunka så att redaren kunde kassera in förtjänsten. Om jag kommer ihåg det ska jag fråga morfar. Kanske bäst att låta bli när jag tänker efter. Jag vet så lite om den tiden, får fråga när jag kommer hem till hösten.

Det blir dimma, ganska ovanligt nu på sommaren, enligt styrman som faktiskt ibland självmant talar med mig. Nu är befälhavaren på bryggan, han säger inget, men kollar ibland på radarn, jag får styra en timme, sedan ställa mig på backen och stirra rätt in i ett gråvitt moln som inte avslöjar något, men så ser jag en skugga om styrbord, jag slår ett slag på klockan, den låter så högt här framme, det är kusligt att se något som verkar hotfullt, så märker jag att det är en hög boj som flyter, kanske svart i färgen, jag känner att vi saktar in lite, det är ett annat muller från motorerna, jag vet inte hur nära kusten vi är, så hör jag att motorerna låter mer, men vi ökar inte farten, tvärtom, då förstår jag att propellrarna är i backläge, så ser jag en röd båt, en lotsbåt alltså. Vi har i denna dimma kommit helt rätt, jag måste fråga hur sådant går till, dimman lättar och jag märker att där är massor av andra fartyg runt oss, antingen på väg mot eller med, flera av dem stora pråmar med små överbyggnader, en är nära när vi passerar, där är tre barn ombord, de bara ser lite lojt mot mig, vi är inget viktigt tydligen. Jag har hört om familjer som bor ombord hela livet, det som är svårt är skolgången för ungarna, jag vet inte hur de ordnar detta. Jag blir avbytt av nästa vakt, det är längre in till kaj än jag trodde, vi är inte förtöjda förrän två timmar senare, då har det börjat skymma lite grann. En hög dyster kaj, full med järnvägsvagnar och kranar. Detta är en stor hamn, den saken är klar. Vi ska stå vakt vid landgången hela natten, det kan tydligen komma fel sorts folk ombord, några som kallas bums, men också tjuvar som stjälar i hytterna eller svenskar som vill äta kåldolmar eller köttbullar med lingon. Men än mer att vi ska kunna bjuda på en sup

eller två. En trist natt på alla sätt, men hellre här än i Gdynia, där var värre. Hamnarna är inte som nere vid Skeppsbron. Men jag är hellre här än hemmavid, här känner jag att det finns ett annat liv. Det är mycket som ska lastas i denna hamn, bland det även en mängd öl. De är tydligen sugna på öl från Europa, de där jänkarna där borta. Vi är i Antwerpen tre dagar, överstyrman har mycket att stå i när det gäller lastningen, allt ska komma i en viss ordning, det gäller att kunna lossa i olika hamnar utan att behöva stuva om sådant som kan ligga i vägen. Vi ska inte flänsa last.

Vi lastar lådor med saker från fabriker, men också stål och järn, jag vet att industrin i Belgien är känd för sina fina produkter där kol och stål är viktiga för tillverkningen. Lite finns kvar från Östra Real, men det mesta därifrån är till noll nytta ombord. En annan värld, min gamla, längtar inte till den, jag har det bra här även om detta inte är min framtid.

Jag går i land men inte på någon krog eller så, tänker lite på henne med det nyklippta håret uppe i Oslo, men här kommer ingen flicka och skrattar och vill se min hytt, det skulle vara roligt, men jag är glad åt allt annat. Det enda jag besöker är något som heter Svenska sjömanskyrkan, där finns tidningar hemifrån, men det som står där känns så avlägset.

Jag spelar lite kort i mässen, inte för att jag vill utan för att visa att jag inte ska vara märkvärdig. Men det är också tid för att läsa. Det ligger en del böcker här och var, billiga i Manhattanserien och sådana, mamma skulle inte bli glad om hon såg dem, men nu är det jag som är här. Det känns mycket bättre nu när den där Glenn är borta, han klarar sig nog, jag har inte dåligt samvete, lite roligt var det att supa honom under bordet. Tack, pappa!

Märkligt nog har jag funnit mig tillrätta ombord, rutinerna med sina fasta tider till sjöss men med helt avvikande mönster i hamn. Även om jag nog aldrig kan bli direkt kompis med någon ombord, har jag inga problem att få kontakt, jag börjar alltid med att fråga om något jag inte kan, de flesta blir glada och berättar vad de vet, sedan går det alltid att tala om annat, flera har varit ute i många år, deras sätt att leva.

Jag vet att vi har hytter för passagerare men där har varit tomt hittills, nu kommer flera olika med sina väskor och annat, en familj med tre barn och barnjungfru, de små är alla från Panama liksom pappan, mamman är från Sverige, de har hälsat på hennes släkt. Jag hälsar om jag möter någon på däck, men de har ett helt eget däck uppe i midskeppshuset, där får de vara ifred. Han röker cigarr och tittar på måsar, hon läser böcker, verkar ha med sig en stor packe, barnen har någon form av skola varje dag. De är väldigt snälla och artiga och lämnar aldrig sitt däck. Med är också ett par från Amerika,

hon har blått hår och solar så ofta hon kan, en väldigt liten bikini, så det är inte fel att se lite i den riktningen, kanske hon är 40 år, rätt gammal alltså, men hon har verkligen en del att titta på. De talar aldrig med varandra, men klär om till middag, han har då smoking med vit kavaj, hon har klänningar som visar allt hon har, mycket generöst. Men vi i besättningen är på långt håll, kanske våra styrmän har lite nöje när de ska sitta med vid kaptenens bord. Hur han står ut kan jag inte förstå, tänker på pappa och hans tvångsmiddagar där han lider varje minut.

När vi lämnade Antwerpen fick jag för första gången vara med uppe på backen och hjälpa till med trossarna mot land och hur vi kopplas till bogserbåten, allt går väldigt smidigt, det finns rutin. Jag får hjälpa till med att göra sjöklart, vi ska nu över Atlanten. De säger att det ofta är dimma i Engelska kanalen, men vi har strålande sol, mängder med fartyg i alla riktningar, inte minst stora färjor som går mellan Dover och Calais. Även här finns mängder med fiskebåtar, det gäller att hålla noga utkik och varsko styrman, men han har sett allt innan jag kan varsko. De där klipporna utmed Englands kust är verkligen vita, krita lär det vara. Nu är jag där så mycket hänt, tänker lite på andra världskriget, måste komma ihåg att fråga morfar om sådant han vet om den tiden. Bör vara en hel del.

Långt ner i söder har vi Ushant, längst ut i Frankrike, nu har vi lämnat Europa. Jag tyckte att dyningen uppe i Nordsjön var ganska kraftig men det var ett intet mot det vi nu har, enligt styrman hade det varit en tidig sommarstorm tidigare i veckan, det är den vi nu får möta, det är rent härligt att plöja ner bogen i vattnet som nu är mer grönt än blått, för att sedan se fören resa sig mot himlen. Det är bra här ombord.

Jag bestämmer mig för att ta mig runt i hela fartyget. Maskinrummet har ju två jättedieslar och en massa andra små motorer och pumpar med rör och tankar. Inte min värld. Jag vill gå till kockarna i byssan men de slänger ut mig, de är trötta på folk från däck som vill sno åt sig mat som ska till passagerarna. Som inte äter det vi gör. Men vår mat är bra, väldigt god, det gäller att inte äta för mycket bara. Enligt pappa ska man vara lite hungrig när man slutar måltiden. Uppe på däck känner jag mig hemma, det är så lite att göra att båtsman sätter mig att vaska vitfärg. Med soda, tror jag, det ska bli skinande vitt i alla fall. Sedan får jag knacka rost och måla mönja, men inte med riktig färg. Sådant är för matrosen och andra som kan mer än jag. Varje dag lär jag mig något jag inte kan, nu undrar jag hur jag stod ut alla åren i skolan, det jag lärde mig där har jag väldigt lite nytta av här och nu.

Språken är bra att kunna, särskilt engelskan, det finns en hel del tidskrifter liggande i mässen. Amerikanska som nog är till för deras

soldater i främmande länder, där finns alltid korta berättelser från många platser och miljöer, inget av det jag läser känner jag till sedan tidigare. Mycket om soldater och andra som är med om det oväntade. Jag har stor glädje av dessa, en del ord är främmande men jag fann en ordbok, den plus att vi har en irländare i maskin, han har lite roligt åt mitt uttal, han är inte helt enkel att förstå, men han vet vad orden betyder. Ett resultat är att han själv börjar läsa dessa tidskrifter, de är tjocka med fint tryck och tjustiga foton från länder dit jag inte kommer på denna resa, kanske aldrig. National Geographic hittar jag också ombord, där finns massor att fundera över. Vi har också ett lånebibliotek i en låda, jag hör att denna låda byts ut vid varje resa, det sker i Göteborg, böckerna är för att vi ska få läsa det som kallas god litteratur. Men jag är tveksam, det är inte enkelt att känna igen sig i Elin Wäckers bok om Åsa-Hanna. Samt andra likartade. Plus en hel del religiöst, känns inte helt rätt här, men kanske det finns fromma personer i Sverige som vill frälsa oss, vi är ju en sorts busar i mångas ögon. Sjöbusar.

Det hände något i Antwerpen som fick mig att tänka på hur vi i Sverige funderar på sjömän. Inte så positivt, jag tror det. Även om min familj är redare och därmed beroende av folket ombord på våra fartyg. Morfars fartyg i ett rederi där pappa nu är VD. Det som hände var att vi satt i läsesalen i den där sjömanskyrkan och läste tidningarna, en som var från Söder i Stockholm läste i tidningen om fotboll, särskilt Hammarby, det var visst hans lag. Han tjoade en del, en från Malmö käftade emot, de hade lika roligt båda två, kanske något högljudda. Prästen i kyrkan kom in med en grupp svenskar som anlant med buss, de skulle få kaffe. Han vänder sig urskuldande till dessa svenskar och pekar mot oss och säger helt öppet. ”De får också vara här, ursäkta.” Men han hade ju fel. Kyrkan byggdes upp av sjöfolk. För sjöfolk. Som seglar utomlands och inte kan komma till kyrkor i landet. Det var bussresenärerna som var inkräktarna. Jag har funderat mycket på detta. Men en sak hände där i kyrkan. Vi som är sjöfolk, vi reste oss alla och gick därifrån. En sorts markering, men den hade nog ingen effekt, kanske prästen och hans folk bara blev glada. Jag gick tillbaka ombord, de andra slank in på en krog, kanske de fortsatte att käfta om fotbollslag. Där i kyrkan kände jag mig helt plötsligt som en riktig sjöman även om jag nog mest är en sketen borgarslyngel född med en silversked i munnen.

I denna hamn såg jag fartyg och båtar av typer som jag aldrig sett förr, varken på bild eller i verkligheten. Jag insåg efter en stund att de var för floderna och kanalerna. Låga och breda, stora luckor på däck, låg fart, inga master, de skulle smyga under alla broar uppför och nedför floderna. En sorts effektiva laståsnor, men inte för land, för den inre sjöfarten. Inte morfars linje, precis, men just dessa som

förde fram laster till de stora hamnarna. Vi har dem inte i Sverige, där gäller tåg. Varför vi inte byggt kanaler vet jag inte. Vi kanske förbyggde oss på Göta kanal, som morfar har fnyst åt en gång vid en julmiddag. Ett lerigt dike, var hans kommentar, till för uttjänta officerare som gärna ville kommendera soldater med spadar i brist på gevär.

Havet ändrar färg, från Nordsjön mer bruna ton, till Atlantens grå och nu de gröna vattnen i Sargassohavet. Här börjar Golfströmmen som ger oss i Norden milda vintrar. Och lukten är en helt annan, skarpare liksom ljuset, allt är liksom mer här. Folk också. De flesta måste ha kommit från Afrika en gång i tiden, men många andra med, en väldig blandning av alla de sorter. Det är roligt, den engelska jag hör här i Curacao är lite svår att förstå, men alla skrattar och är glada, det kanske är enklare att bo här, jag vet inte, men de bor väldigt enkelt och har inga bra kläder, så de saknar nog pengar, vi är liksom rika här. Jag köpte en drink med rom och Coca-Cola, det var nästan ingenting, jag drack den inte, den fick en mörk tjej, hon ville att jag skulle med till hennes rum, först tänkte jag säga nej, men jag gjorde som i Oslo. Alla ombord gör samma, befälet går visst till ett annat ställe, sägs det, jag vet inte, ser inga av dem i land. Vi i besättningen är på en bar som ligger en bit upp i berget, jag måste lätta på trycket, det är över en avsats i klippan, havet rätt ner, jag står på ett par brädlappar som sticker ut, ingen verkar bry sig, men nog kändes det mera fel efter en stund, inget paradiset precis. Det blir sent innan jag kommer ombord och kanske jag ångrar lite det jag gjort, men jag är ju till sjöss, som vanlig sjöman, lever nog så nu. Försöker i alla fall. Tänker på mamma och pappa, vill inte det, men jag gör det ändå. Sover illa, men nästa dag i solljuset försvinner allt sådant, här finns mängder att se och fundera över. Stora cisterner med olja finns överallt, ett raffinaderi ligger intill. De som arbetar där är alla svarta, men cheferna är vita, de håller sig för sig själva, de andra ombord säger att de flesta är från Holland. Deras fruar lär alla vara feta. Kallas för madrasser. Stora. Vita. Orörliga i sängen. Roligt att höra nu när jag är sjöman.

In och ut ur hamnen kommer en mängd segelbåtar, stora, inte som i Saltsjöbaden precis, en hel del folk ombord, de har två master och den aktre är högre än den förliga, kallas skonare, de seglar väldigt fint och verkar lätta att manövrera, jag inser att detta är en fin rigg. Om jag en dag i framtiden beställer en större segelbåt får det bli med sådan rigg. Dessutom är de alla vackra, man bygger fint här på öarna i Västindien.

Vi är här för att bunkra olja till motorerna, den kommer från Venezuela som ligger i söder, fraktas hit med ganska små tankfartyg, alla är rostiga och ser slitna ut, inte som en johnsare eller som något

fartyg morfar äger. Kanske sol och salt sliter hårt på färgen, jag frågar, men de bara skrattar, gamla fartyg har inget värde, därför inget riktigt underhåll, skroten nästa, så skaffar man en annan gammal skorv för en kortare tid, färg är dyrare än att köpa begagnat. Jag tänker på morfar, han har sagt att han köpte billigt och sålde dyrt, det gäller tydligen inte här i Västindien.

Nu kommer en serie hamnar och upplevelser som bara virvlar förbi, jag ser så mycket och så många namn som jag aldrig hört tidigare. Efter Curacao blir det La Guaira och därefter Puerto Cabello. Cristobal hette staden där kanalen började, den ligger faktiskt väster om mynningen mot Stilla havet, även om kanalen går från Atlanten dit, sådan är geografien. Vi kommer in i jätteslussar, där tar vi ombord folk som är med på resan genom kanalen, de sköter trossarna vid förtöjningarna i slussarna, det gällde de lok som drog oss fram till nästa slussport, de skrattar men vägrar att tala engelska och spanska kan jag inte, de äter något som kallas panamalimpa, det är köttfärs, tydligen mycket uppskattat. Färden tog åtta timmar och de låg mest under en uppspänd presenning på det hårda däck. I Panamakanalen får jag inte styra, bara erfarna matrosar, men jag kan stå utkik och se en djungel intill, höga berg finns intill, märkligt att de lyckats kunna gräva en kanal här, men nog kortar det resan, vägen runt Sydamerika är så otroligt mycket längre. Lotsen är en amerikan som tydligen varit ombord flera gånger tidigare, han tog det lugnt och stilla, i själva slussarna var där elektriska lok som drog oss, där fick vi inte köra med våra motorer, allt gick så fort och väldigt effektivt.

Vi hade också varit i Puerto Cabello där vi låg långt inne i staden, husen låg nära. Eftersom jag var ledig så gick bort till en strand där jag tog en lång simtur utmed stranden. Jag var helt ensam, de gillar kanske inte simning. När jag kom ombord igen fick jag reda på att jag haft tur, de sade att hajarna tydligen var mätta den timmen eller längre bort, just den stranden var känd för alla sina döda.

Vi gick sedan till Barranquilla som visst också kallas Cartagena. Obegripligt hur mycket som är helt annorlunda jämfört med mitt gamla Stockholm, där känns allt nu gammalt och livlöst. Här är allt starkare och mer inpå, inga filter emellan, direkt kontakt med allt och alla. Men jag kan inte språket. Det är illa. Nu har jag förstått att morfar kan spanska efter alla åren i den här delen av världen. Kanske hade han också lärt sig lite portugisiska.

Nu är jag på Stilla havet, så verkar det också, nog var dyningen tidvis väldigt kännbar på Atlanten, men här känns den mäktigare. De säger att orkaner och hurriganer är väldigt starka här. På båda sidorna om kanalen ser jag mängder med fiskebåtar av alla tänkbara

storlekar och modeller. Kanske är det blandningen av sötvatten från kanalen och saltvattnet som lockar dit stim av fisk. Jag har passat på att försöka äta fisk i alla hamnar, kött får man tag i varsomhelst, men fisk är fisk och den är lokal. Dessutom verkar det finns så många olika recept, gärna grillad med lite olika grönsaker till, en liten öl unnar jag mig, inte mer, ingen mer drink som på Curacao, då hamnade jag i säng med en som jag nog inte borde roat mig med. Jag hör hela tiden ombord om alla de olika sjukdomar en del fått i hamnarna, inte roligt att höra.

Vi går utmed kusten upp till La Libertad i El Salvador, men någon riktig hamn finns där inte, vi ankrar ute på redan, vattnet är helt klart, kanske jag kan se botten därnere, märkligt att ett ankare kan hålla ett stort fartyg på plats. Men dyningen är stark och vi ligger tvärs den, så rullningen är väldigt svår. Än värre känns den när vi ska lossa lådorna som ska hit. De kommer från Göteborg och har SKF-märket. Alltså kullager. Nu får jag lära mig att köra kran, vi har sådana på båda sidor vid lastluckorna. Det är 14 kranar på sju lastluckor, mycket att hålla reda på. Man sitter och manövrerar dem med två spakar, en för krok och wire samt en för kranarmens rörelser, det gäller att få dem att noga samverka, jag har övat lite på resan, nu är det fullt allvar, för nere vid fartygets sida ligger pråmar. Vi rullar i den höga dyningen, pråmarna höjer och sänker sig, folket i pråmen flyttar sig hit och dit, lådor rasar och alla skriker och ropar sådant jag inte förstår, överallt är där fullt av folk. Dessa pråmar ska fyllas av lådor. Tunga lådor. Allt rör sig. Det gäller att passa sig, en krok i skallen på en av männen i pråmen så blir det fängelse i ett helt liv i detta land. Jag vågar inte tänka tanken, jag måste göra rätt i varje sekund. Om wiren slagnar kan den spinna på sin trumma, ett elände att reda ut, men jag passar mig, märkligt nog kan jag direkt och får köra kran många timmar, mer än någon annan. Roligt i efterhand, men jobbigt. Och allt ska gå fort. Ingen väntan, vi ska iväg innan det blir mörkt, vi kan inte ligga kvar över natten. Det är väldigt svårt med en press på mig som jag måste klara, det gäller andra mäns liv och hälsa.

Jag tar upp detta i massen med de andra som också kör kran. Men en sak blir snart klar. Män i pråmar har inget värde. Olyckor är vanliga även något dödsfall har de hört talas om även om ingen varit med själv om detta. Hela denna diskussion ger mig mycket att tänka på. Har vi som är till sjöss något värde? Jo, något, men inte högt. Vi är bara en förbrukningsvara. Vi ombord kan ersättas lika enkelt som folket i pråmarna.

Vi har haft utmärkt väder alla dagar efter kanalen, men jag hör på bryggan att barometern faller. Vi ska till San Jose de Guatemala, ett land jag nog inte hört om tidigare. Ingen riktig hamn här, bara

den långa stranden, några hus samt en liten pir där det ligger några pråmar. Det dröjer innan dessa kommer ut, en bogserbåt kommer fram till vår reling, han som står i deras kommandohytt går fram och ropar något, en av styrmännen lyssnar och svär. På svenska. Länge och med fina ord. Det visar sig att han på bogserbåten vill ha extra betalt, det är en helgdag i landet, en okänd helgdag tydligen, kanske bara lokal. Vilket gör att han på denna viktiga bogserbåt måste ha ersättning för att han vanhelgar någon som sitter i himlen och tittar på. Jag hör diskussionen mellan befälen, de hinner inte hämta hit en agent som ska reda ut det hela, ett kuvert, vitt men inte så tjockt, lämnas över, inom en halvtimme har vi första pråmen vid sidan. Men de som är ombord har också helgdag. Alla har den just här i denna hamn och just denna dag. De vägrar att ta emot våra lådor som mest kommer från bryggeriet i Köpenhamn. De får dela på det som finns i ett litet kuvert. Alla skrattar helt plötsligt, jag hör styrman säga att i kuvertet ligger polska zloty, kanske inte så enkla att växla här i detta land. Jag kör nu kran hela tiden, enligt båtsman har jag lite vana nu, det räcker. Roligt men nog är jag lite rädd att skada någon.

Ett japansk fartyg kommer efter oss, får direkt sina pråmar och lossar något väldigt kvickt, inga kranar där, det är den äldre metoden med bonnar, men snabbt går det.

Jag vet att mörkret kommer väldigt kvickt här på dessa breddgrader, latituder på sjömansspråket, så vi får bråttom att hiva ner de sista lådorna i pråmarna, vi lägger loss dem, de ropar nerifrån mörkret, bara att hoppas att den där lata bogserbåten finner dem i mörkret, vi lättar ankar och sätter full fart. Det där japanska fartyget var klart innan vi blev det, men låg kvar, vi ser lanternorna, de lättar samtidigt som vi, vi stävar mot nordväst nu, utmed kusten, den syns om babord, glesa lampor i land, ingen fyr men på radarn syns konturen av kusten. Styrman säger att japanen närmar sig, samma kurs som vi, samma fart. Han ber mig gå ner och varsko befälhavaren, som kommer upp, han ser noga på bilden i radarn, spejar med kikaren mot japanen vars lanternor syns, den gröna lyser mot oss, han ligger längre från land. Befälhavaren ropar i talröret till maskin att han vill ha högre fart, det hörs att motorljudet blir starkare, vi ökar, jag kan från min plats där jag står till rors se hur många knop vi gör. Vi gör 18. Fartyget darrar lite, vi ser mot japanen där i mörkret, först sackar den efter, så kommer den i samma position som tidigare, tvärs ut om babord. Jag hör hur befälhavaren ropar ner i talröret om högre varvtal, någon svarar, men han ryter ner något om att han ger fan i alla gamla instruktioner, här gäller det Sverige mot Japan. Vi ökar till 19 knop, sedan en halv till. Nu nästan skakar vi, så hör vi en signal från en siren om babord, det är japanen. Vi stirrar på den där en syns bättre nu, månen har gått upp, den såg

ut att vara ungefär i vår storlek men liksom högre med master och bommar. Så märker vi att den drar ifrån, den vinner, vi ser snart inte den gröna lanternan längre, endast akterns, den vinner över oss. Befälhavaren ger order om att vi ska återta den vanliga farten, han svär när han går ner till sin hytt. Ingen säger något. Det är tydligen svårt att ta förlusten, detta är ju ett av Sveriges riktigt snabba fartyg vi är på. Men inte nog.

Vi får en kraftig storm tvärs kursen på ruten upp till San Diego i Kalifornien. Men den går snabbt över, det vi lider av är dyningen efter den, vi rullar väldigt hårt, det hörs att något är löst i lastrum nr två, men det dröjer innan vi får besked att öppna luckan och gå ner för inspektion. Det är öl. Massor av öl, lukten känns över hela fartyget. Många skrattar, men inte är det roligt att försöka pytsa upp samt ta hand om krossat glas. Det tar oss en hel dag att rensa, flera passar på att ta någon klunk då och då, det är inte roligt alls. De får väl dricka annan öl i Los Angeles dit den lasten var på väg.

Det är mitt på dagen när vi anlöper hamnen i San Diego, allt är så skarpt i den klara luften, det är varmt redan ute till havs, inne i hamnen blir det nästan hett, inte så fuktigt som längre ner utmed kusten, därför skönare. Det är en jättehamn, vi kommer nära där de har örlogsfartygen, det är ofattbart hur många där finns och vilken storlek de har. Jag räknar till elva hangarfartyg förtöjda intill varandra. Längre bort ligger slagskepp, kryssare, jagare, korvetter samt mängder med andra ljusgrå enheter. Jag tänker på vad jag såg runt kanalen i Panama, norra delen av Sydamerika och utmed kusten upp hit, de har sammantaget så lite jämfört med det som finns här, detta är en gåta. Först nu och här förstår jag hur stort och kraftigt detta land är. Jag trodde jag skulle få se skyskrapor här, någon högre byggnad är där, men inte många och inte höga, däremot en mängd mycket höga master, kanske för teve och radio, de lär ha dussintals med program igång hela dagarna. Vi förtöjer vid en kaj där man tydligen ibland lastar eller lossar spannmål, en hel del är utspilt på kajen. Vi ska vara här tre dagar, massor av det vi har ska lossas här. Överstyrman verkar nervös, det gäller att lossa utan att behöva flänsa annan last som ska längre upp utmed kusten, mångdubbelt arbete i så fall, för oss i besättningen, man har inte råd att låta stuverifolket från land göra detta. Men allt verkar ha planerats bra i de hamnar där vi lastade. Jag får en dag ledigt.

Jag tar mig i land, några andra i besättningen ska gå och dricka öl men jag drar mig undan, går långa gator, en sak är klar, de är så breda att man knappt hinner över för att inte bli överkörd, bilarna tutar argt och de kommer så fort, jag får verkligen passa mig. Nog har jag sett en hel del stora jänkare i Stockholm men här är de än större och lackade i färger som jag aldrig sett förut, nästan bara ljusa

färger, jag kan förstå detta med hänsyn till den starka solen, svart måste bli stekhet på nolltid, men alla har sina rutor stängda, tydligen luftkonditionering i dem, det har inte ens morfars feta Buick, den är för gammal tydligen. Jag kommer förbi en affär med begagnade kläder, där ligger i travar med jeans av de märken vi inte har i Sverige. Jag köper tre par, Levi Strauss förstås, bästa tänkbara, lagom slitna, perfekta. Strax intill finns en bar för hamburgare, jag äter två olika, väldigt goda, efter blir det banansplit och till allt Coca-Cola, jag känner mig lite som en jänkare själv här i San Diego. Men det är jobbigt att gå dessa oändliga gator, finner en taxi som tar mig tillbaka till hamnen, han som kör vill inte ändå dit, men en extra dollar ordnar det. Jag har vakt på natten, inget händer, bara några fulla från maskin, däckfolket är mer uthålligt, de kommer när det ljusnat, alla stupar visst i sina kojor, men flera ska jobba den dagen, överstyrman är väldigt arg.

Jag får besked att vakta i lastrummet nästa vakt, det gäller strongrummet som innehåller det som är särskilt värdefullt, sprit och cigaretter och cigarrer plus en del små paket som det inte finns märken på. Stuveriarbetarna är alla stora och bullriga, de ser på mig, de flinar lite och går fram till en cigarlåda, lägger den på durken, sparkar upp den och tar en näve cigarrer var. Styrman som är med bleknar, jag ser på honom, han ser på mig, rycker på axlarna, jag får besked att ta ansvar, han har annat att göra och försvinner uppför lejdaren. Där står jag. En sketen jungman, de är ett tiotal, de flinar och börjar lasta ut flaskor vi tog ombord i Antwerpen, det är konjak från Frankrike, helt ogenerat tar de fram varsin liten bag och stoppar ner flaskor i den. Så tar de rast och lämnar mig ensam kvar. Jag inser att detta inte duger. Jag kommer att tänka på Glenn som lämnade, efter honom fann jag en stor dolk instoppad bakom kjojen. Jag hämtar den och kastar den mot ett par trälårar med tjocka brådor. Övar en lång stund, märker att om jag står på ett ställe och kastar exakt lika varje gång så får jag dolken att fastna med spetsen. När gubbarna från hamnen kommer tillbaka säger jag att jag vill visa något. Gör det. Kastar dolken. Exakt som jag övat. Det är en snäll dolk, den gör som jag hoppas, denna gång vibrerar den lite där den sitter, solen står högt över oss, en reflex kommer mot skottet intill, den är så tydlig och stark. Så säger jag på min bästa skolengelska att jag har fått besked att kasta den mot förste man som stjal. De bara stirrar på mig. Så på dolken. Till min stora förvåning händer inget mer på hela vakten, de ser mot mig, nästan nickar, som en liten bekräftelse på att vi är överens. De har väl fått sitt. Detta var en nyttig lektion för mig. Jag vet inte vad makt är. Men klart är att den kan visas på många sätt.

Jag har åter nattskift, men denna gång har befälet sagt att alla ska vara ombord, de vill ha oss i jobb nästa dag, så blir det, vi ska flänsa last, något så trist som en del av det trä vi lastade i Kotka i Finland, det ska nu lossas redan i Los Angeles, inte i San Francisco, som var planerat. Jag frågar varför, överstyrman som nu åter går att tala med, säger att det är vanligt att laster byter ägare under transporten, detta regleras i konossement, ett avtal som är vanligt till sjöss. Jag får fråga morfar när jag kommer hem, men jag förstår att på detta sätt kan lasterna komma till andra hamnar än som var planerat vid lastningen, nog så intressant. Ett konossement är alltså ett värdepapper. Kanske tjänade morfar pengar på sådana. Det kvittar, vi får verkligen jobba hårt, nu finns inga sjöare ombord längre, endast besättningen, men flera vill nog komma in i strongrummet, vi ser det värdefulla genom nätet som finns runt. De frågar mig vad jag stoppade på mig, när jag svarar tror de mig inte. Vi är olika. Röker gör jag inte. Sprit är inte för mig. Vi måste göra allt när vi ligger vid kaj, vi får inte gå med öppna luckor ute till havs, med våra fina kranar lyfter vi nu fram virket till fria däck där nere. Men det är verkligen långa dagar och nätter, jag önskar att det var mindre trä och att de finska kvinnorna inte hade stuvat så väl, allt är som ett tätt sammanfogat pussel med balkar som är för tunga för en man, vi måste hela tiden vara minst två, det är svårt att få en del att ta i på riktigt. Jag trivs inte med detta, det är roligare med någon som verkligen vill. Det gör matros Ankar. Konstigt nog väljer han mig när vi ska ta vid efter en kaffepaus. Roligt är det, jag tror att det går bra, för han säger att vi ska fortsätta så. Kanske jag kan lite som sjöman nu.

Jag står till rors och ser upp på Golden Gate-bron, det är ofattbart att jag får styra här, befälhavaren hade sagt ifrån, efter en stund tar en matros över när vi kommer längre in. Vi har fångelset om styrbord, därifrån kan man visst inte rymma, vattnet lär vara för kallt. Det är märkligt att få se hela denna jättestad så här från utsidan, här är många hus väldigt höga men det finns också en mängd kullar och annat runt omkring, här är så mycket att stirra på, vi är snart vid kaj, ingen bogserbåt, med två propellrar kan de få in oss till kaj, helt perfekt. Här är det bråttom, vi hade sinkat oss i Los Angeles, vi har någon form av tidtabell att hålla, de sista passagerarna går i land, jag hör dem säga till befälhavaren att tiden ombord hade varit helt perfekt. Jag hade gärna varit ledig i denna stad, men jag får gå vakt, här är det väldigt noga med vilka som får komma ombord, det har varit stora problem på tidigare besök här, bums och folk som använder narkotika försöker ta sig ombord, de stjälar för att kunna köpa mera sådant. Vi hade kommit tidigt på morgonen och vi är iväg redan samma kväll, vi ska till Seattle, staden

som givit fartyget sitt namn, där kommer alltid en liten delegation sägs det, de önskar oss särskilt välkomna. Jag vet att vi kommer åter hit på hemfärden, då ska jag verkligen försöka se staden på nära håll.

Det tar två dygn upp till Seattle, vi kommer sen kväll, det är ett brett inlopp, om babord har vi Kanada på andra sidan USA, här är det skog och mer natur än byggnader, och själva staden med vårt namn ligger inne i en smal vik, här finns stora, höga hus nära varandra och ända ner till kajen, de kanske har ont om mark att bygga på. Jag ska gå vakt här med, men jag har en lucka på 8 timmar emellan, tar mig i land, arbetsklädd som jag är, går runt lite i hamnområdet. Här finns en hel del människor som mest sitter och ser ut att vänta på något. De är indianer, vad jag kan uppfatta. De första jag sett. De ser inte ut som de indianer jag minns från matinéerna hemma i Stockholm, där var de krigiska med stora fjädrar på skallen, med tomahawker och knivar, de red fort på hästar och sköt med pilbågar, de förlorade alltid mot dem som hade uniform. Jag ser på dem här i Seattle, en sak har de gemensamt med mina minnen. De verkar ha förlorat. Så kanske det är. Jag försökte tala med två som var mer i min ålder, men de bara vände mig ryggen. De delade på en flaska, som var som en dunk, jag tror vin, vet inte, men luktade så. Jag fick nog av detta, gick tillbaka till min trygga värld ombord. Kanske jag kan förstå dem. Här lossar vi det sista från Europa, hela tiden har det varit kullager, detta måste vara en fin sak som Sverige kan tillverka. Bilarna försvann i Los Angeles, en förman från kajen sade att de var populära bland skådespelare som ville ha något udda att visa sig i, inte i stora jänkare, sådana kan alla köpa, utan det som var ovanligt från ett konstigt land.

Den sista hamnen innan vi vänder åter mot hemlandet blir Vancouver, alltså i Kanada. Det trettonde landet för mig på denna resa, det är ofattbart att jag fått vara med om så mycket på kort tid. Morfar hade rätt i vilken sorts fartyg jag skulle välja, det blev bra. Det är bra. Tiden här har lärt mig mer än åren på läroverket. Lite nytta har jag av den tiden, grunderna i flera språk, detta har jag verkligen nytta av, det blir ofta jag som får tala för de andra, översätta och hjälpa till. Roligt är det. Har i Vancouver lastar vi virke, sådant som inte finns i Europa, handel mellan länder, grunden för all sjöfart, rederiets bas. Det ska bli min framtid, jag har nu bestämt mig för att satsa på rederiet, ta över efter pappa, bli den som avgör framtiden. Satsa på nytt. Vara djärv. Våga göra de andra inte törs. Skapa. Detta funderar jag mycket på under färden åter till Sverige, tiden går så fort när vi ska hemåt.

Vi ska gå i skärgården via Sandhamn, det är ganska kända vatten för mig, var här två somrar och seglade, men nu är det helt annorlunda, högt ovan vattnet, utkik på en kommandobrygga, om en

stund ska jag få styra har jag fått besked om. En sketen jungman som får styra ett stort och väldigt dyrbart fartyg som ska in i trånga farvatten. Det har blivit tretton olika länder förutom Sverige. Och jag har lärt mig mycket om fartyg, om hamnar, om laster, om folk och inte minst om mig själv. Jag gjorde helt rätt när jag sade till om att jag ville gå till sjöss en tid. Morfar hade rätt i valet av fartyg, jag fick se länder i Europa och i både södra och norra delen av Amerika, där är så stor skillnad att man inte tror att man är på samma planet. En gammal värld och en ny. Det är i den nya världen jag hör hemma. Morfar kanske hade det bra i Sydamerika åren under första världskriget. Och det var där han har hämtat många laster, så jag ska tänka på den delen av världen, men jag tror att det är mer spännande i den nya, det jag såg i Kalifornien och längre upp utmed kusten där. Så stort de hela tiden byggde och tänkte. De visar inga gränser. Om det gäller i land kan det gälla även till sjöss. Rederiet ska upp från det lilla till det stora. Morfars tid i ledningen kan inte vara länge, pappa tar vid men han har nog inte det som måste till. Det nya tänkandet. Mitt sätt att tänka. Den som ser mig ser en jungman ombord på en johnsare, men jag ska bli direktör för ett rederi som vågar och som tar för sig. Ett stort rederi, morfar har lagt grunden, heder åt honom, men det är jag som ska lyfta det till de riktiga höjderna.

Mamma och pappa står båda på kajen när vi kommer till Frihamnen, bakom dem står morfars Buick, så öppnas även dörren till den och han tar sig ut med hjälp av en käpp, han är alltså bättre. De vinkar alla, jag blir glad, står på backen och lägger trossen runt pollaren, Ankar står intill, han ser på mig och vänder blicken mot bilen och de tre där. Så nickar han mot mig.

”Nu förstår jag. Men du är bra ändå, du kan inte hjälpa det där.”

Detta är bättre än mina bästa betyg i skolan, nu vet jag att jag gjort rätt för mig här ombord. Jag mönstrar av, nu vet jag lite om livet för folket ombord. Inte min värld, jag ska in i firman, på kontoret, lära mig att bli chef. Ta över allt, göra rederiet stort och mäktigt. Jag ska visa dem.

Anders Ekberg

Per april år 2025

Denna text är en del i en roman som ligger klar men som inte är utgiven än.

Jag blev med tiden sjökapten men seglade ej som befäl i Johnson, endast lättmatros och matros. Detta var på Seattle, Silver Gate samt Framnäs.